

Այս ընկերութեան անգամաց տարեկան բաժինն մէկ Օսմ. ոսկի էր:

Ալաթոն էֆ. այս ընկերութեան աստեղապետն էր, իրեն ընկեր ունենալով Գրիգոր Օսեան՝ փոխ աստեղապետ, Պէշկիթաշեան Միկրտիչ՝ Ատենադպիր, Եւսուֆեան Տիգրան՝ փոխ աստեղապիր:

Այս ընկերութիւնն 1868ին 2300 ոսկի ունէր. իւր Հիմնադրի մահուանէ վերջ, ընկերութիւնը կորսնցուց իւր փայլն, և շարունակուեցաւ կիսամեռ, մեզ ծանօթ է մինչ 1872ի մայիս 20, յորժամ 3355 ոսկի ունէր, ինչ եղաւ ընկերութիւնն, Բնչ եղան զբաժնեւրն:

ԸՆԾԱՆԵԱՑ ԲԱՐԵԿԱՅ ՄԸ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Ըստ Կորտամբերի (ծնաւ ի Տուրուզ. 1805-1881), աշխարհագրութեան գիտութիւնն ամենէն առաջ սկսած է Եգիպտոսի մէջ: Նոյն երկրի թագաւորն Սեսոսար աշխարհացոյց տախտակներ շինել տուեր էր, որոց վրայ գծագրուած էին ճանապարհներ, երկիրներ և ծովեր. և այս տախտակներս կը

ծառայէին իւր ուղեցոյց ամեն ճանապարհորդաց և զօրաց: Եգիպտացիք ի վաղուց հետեւն էին մագաղաթեայ զանաւորութեայ վրայ արձանագրուած կարեւորատու մար մի, յորում կը բովանդակուէր իրենց երկրին մանրամասն նկարագրութիւնն, Նոյնպէս նաեւ Եւրոպեցիք յորինեցին Քանոնու երկրին աշխարհացոյց տախտակը՝ երբ հասան այս խոստացեալ երկիրը: Ասոնցմէ զատ՝ աշխարհագրութեան նախնական տարբերքն կը նշմարուին նաեւ Յունաց երկու ազգային քանաստեղծութեանց մէջ, այսինքն են Իլիական և Ոդիսական: Յոյներն այնքան մեծ համարում ունէին Հոմերոսի վրայ, որ մինչեւ անոր աշխարհագրական ամենամեծ սխալները և մոլոր գաղափարները կ'ընդունէին իրենց համարիտ: Թէպէտեւ ստոյգ է, թէ կային նաեւ անոր մէջ ինչ ինչ ճիշդ մասեր, զորս կը ջանային սխալներէն զտել քանի մը գերագոյն հանճարներ, ինչպիսիք էին Հերոդոտոս, Պոլիբոս, Երատոսթենէս: Ընդ հակառակն, Ստրաբոն ալ փորձեց արդէ անգամուհետ հետ համաձայնեցնել Հոմերոսի սխալ կարծեքները: Ելիականի ու թուստաներորդ երգին մէջ նկարագրուած Աքիլլէսի Վահանն շատ լաւ կը ներկայացնէ այն ժամանակին տիեզերագրական գաղափարները, որոնք սերտ կապակցութիւն ունին աշխարհագրութեան հետ: Դնենք հոս ահաւասիկ այդ կտորը:

«Հիմզ էին վաղանմն պատուածք, իսկ մա ի բըմի ամդ Բազում՝ ինչ Բրաշակներտ իմաստութեամբ սըրտիմ գործէր: Յօրինեաց ամդէմ ի մա գերկին, գերկիր և զգծով, ՏԱՆԵԳԱԿԻՄ ամաշխատ և ըզլուսիմ լուսապատար, Ամդ գարփիսմ ամեմայմ՝ որովք երկինք եմ պլսակեալ, ԸգՅոյսմ և զԲազմաստեղս և զգօրութիւմ Որինոմի, եւ զԱրշըմ՝ գոր և Սայլ եւս ամուսնմն յորշորշամօք, եւ ցամգ ամդըը շուրջ եկեալ՝ դէտ յորիմ ակմ ումի պիշ, եւ միայմ է ամհաղորդ լոգարանացմ Ուլիխամու:»¹

Հոմերոսի տիեզերագրութեան մէջ՝ աշխարհի սահմանքն բնականապէս լի են մթնութեամբ, Երկնից և Երկրի սիււներն — որոց պահպան է Ատլաս — չգիտցուիր թէ ինչ հիման վերայ հաստատուած են. ասոնք կ'անհետանան Ոդիսականի հեղինակէն վերջը եւ կող դրութեանց մէջ: Հոմերոսի երեւակայած երկրագունդը երկու մասանց էր բաժնէին Եւքսինեան Պոնտոսն, Եգեան ծովն և Միջերկրականն, մին Հիւսիսային, միւսն Հարաւային, զորս և յետոյ Եւրոպա և Ասիա անուանեց Սնաբխիմանդր: Երկրի բոլորակին մէջտեղը զբաւեր էին ցամաքն և կղզիքն Յունաստանի, որ գեռ այնքան ընդհանուր աշուն շունէր Հոմերոսի ժամանակ: Յունաս-

տանի կեդրոնն հետեւաբար կ'ըլլար աշխարհի կեդրոն: Այլա նաւարկութեան և աստեղագնութեան յառաջադիմութեամբ աշխարհագրութիւնն մաքրուելով իւր սխալմունքներէն, մթնութիւնն և առասպելախառն գրոյցներէն, հետզհետէ աւելի եւս կատարելագործուեցաւ, այնպէս որ՝ այժմ մեծ տարբերութիւն կայ մեր ու Հոմերոսի և հնոց աշխարհագրութեան վրայ ունեցած գաղափարաց մէջ:

ԻՌԻՋԱՐԿՈՒ

1. Թրգմ. Հ. Ա. Բազրատուեւոյ. տպ. ի Վեներիկ 1893, էջ 340: